

Echternach, 1935.

Jong in de jaren dertig

Anneke H. van Otterloo

Op deze foto uit 1935 is te zien hoe twee jonge mensen, een man en een vrouw, gearmd aan de wandel zijn, elk met een lach op het gezicht en een wandelstok in de vrije hand. Objectief beschouwd is er weinig bijzonders aan op te merken: gewoon een oude vakantiefoto van een jong stel uit Amsterdam, gemaakt in de buurt van Echternach, Luxemburg. Toch zou zo'n foto uitgangspunt kunnen

zijn van verschillende soorten studies naar veranderingen in het dagelijks leven in Nederland, te beginnen in die periode. Voorbeelden van mogelijke onderzoeksthema's zijn: jong zijn in de jaren dertig, geluk in de crisistijd, de jeugdbeweging in de eerste decennia van de twintigste eeuw, de opkomst van de buiten-recreatie, de wandelcultuur voor de Tweede Wereldoorlog of ver- loven en trouwen in het interbellum. Subjectief gezien is er meer aan de hand. Hierop kom ik straks terug.

Oude foto's zijn zo intrigerend, omdat de mensen, afgebeeld op een specifiek ogenblik in de tijd, intussen aanzienlijk zijn gevorderd op hun levenspad. Maar het zijn niet alleen de mensen die veranderd, of misschien wel verdwenen zijn. Sinds de momentopnamen die we kunnen observeren, hebben zich decennia lang vele nieuwe politieke, economische en sociaal-culturele gebeurtenissen voltrokken, die tot geschiedenis zijn geworden. Wij als toeschouwers hebben daar kennis van kunnen nemen; zij, de afgebeelde personen, niet. De twee mensen op de foto maken samen een gelukkige indruk; ze lijken verliefd, verloofd of pas getrouwd, misschien wel op huwelijksreis. Ze weten niet wat hun nadien aan goede en slechte gebeurtenissen te wachten zal staan, maar voor de toeschouwers ligt het anders. Het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, bijvoorbeeld, vond nog in hetzelfde decennium van de foto-opname plaats. Over de oorlog zelf, noch over de betekenis voor hen persoonlijk hadden de wandelaars op dat moment enig idee.

Deze foto heeft behalve een algemene, ook een bijzondere betekenis voor mij persoonlijk. Het is een familiefoto. Mijn ouders – want zij zijn het die staan afgebeeld op de foto van mijn leven – waren twintigers in de jaren dertig. Mijn generatie had diezelfde leeftijd in de jaren zestig, terwijl mijn kinderen twintigers zijn in de jaren negentig. Grootouders en kleinkinderen zijn ruim een halve eeuw van elkaar verwijderd en wij ouders bevinden ons daar tussenin. Op dit moment in de tijd ben ik van elk van beide generaties ongeveer even ver verwijderd. Deze constatering geeft een opmerkelijk gevoel van geworteld te zijn in de geschiedenis.

De verschillen in levensstijl tussen de oudste en jongste generatie op dezelfde leeftijd zijn groot, maar ze liggen niet mijlenver uiteen. Er is veel veranderd, maar ook veel hetzelfde gebleven. Mijn

ouders gingen zelden met vakantie in de jaren dertig. Mijn vader was onderwijzer, net als mijn moeder. Zij hield veel van lezen, zingen en declameren. Hij was een natuurliefhebber met een grote plantenkennis, antimilitarist, sympathisant van de AJC en regelmatig bezoeker van de bijeenkomsten op de Paasheuvel. In een onderzoek naar de idealistische jeugdbewegingen in de jaren twintig en dertig zou hij gepast hebben. Ook in de voorgestelde studie naar verloven en trouwen in het interbellum zou de ervaring van mijn ouders relevant zijn geweest.

Mijn ouders kenden elkaar van hun eerste baan voor de klas op dezelfde school in Amsterdam. Ze zijn zeven jaar verloofd geweest, van 1932 tot 1939. Als ze geen erfenisje van een tante hadden gehad, dan waren ze nooit getrouwd; ze hielden van het maandsalaris van tachtig gulden per maand nauwelijks iets over om te sparen voor de uitzet. Tegenwoordig is dat veel minder een probleem. Mijn dochter kent haar vriend ook zeven jaar, gaat binnenkort samenwonen maar maakt geen punt van de uitzet. In de jaren zestig waren weer andere zaken van belang bij het aangaan van een duurzame verbintenis. Beslist niet in het wit trouwen, bijvoorbeeld; verder waren sinaasappelkistjes prima te gebruiken als meubilair. Een dressoir zoals mijn ouders lieten maken, was niet nodig.

Na de momentopname van het wandelende paar, vastgelegd op de foto heeft het nog zeven jaar geduurd voordat ik het levenslicht zag. Ik was een oorlogskindje, dat in de jaren veertig en vijftig opgroeide met oorlogsverhalen en zuinigheid. Tot ikzelf een decennium later mijn eerste baan had en enkele weken met vakantie ging met mijn vriend, al spoedig mijn echtvriend; we gingen naar Frankrijk, net als iedereen. Ook daarvan zijn foto's, momentopnamen. Zo is de cyclus van het leven weer rond, maar niet zonder evolutie van de generaties.